

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Dienst zur Bekämpfung von Armut, prekären
Lebensumständen und sozialer Ausgrenzung

SAAMO

Advies rond het Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot de kwaliteit, kwantiteit en levering van water bestemd voor menselijke consumptie

29 augustus 2022

Deze nota bevat het gezamenlijk advies van het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede, SAAMO en het Netwerk tegen Armoede rond het Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot de kwaliteit, kwantiteit en levering van water bestemd voor menselijke consumptie.

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (verder het Steunpunt tot bestrijding van armoede, www.armoedebestrijding.be) is een onafhankelijke, interfederale, publieke instelling met als opdracht om de effectiviteit van de uitoefening van mensenrechten in situaties van armoede en bestaansonzekerheid te evalueren. Het Steunpunt doet dit op verschillende manieren: organisatie van overleg met mensen in armoede en verschillende actoren in de strijd tegen armoede, verzamelen van informatie over armoede en het stimuleren van onderzoek, analyse en publicatie van rechtspraak, opvolging van internationale mensenrechtenverdragen via de publicatie van parallelle rapporten. Daarnaast brengt het Steunpunt ook adviezen uit met betrekking tot bestaande of mogelijke beleidsmaatregelen.

SAAMO (www.saamo.be) ondersteunt mensen in maatschappelijk kwetsbare posities in hun strijd voor een menswaardig bestaan zonder uitsluiting en achterstelling. Via opbouwprojecten wordt gewerkt aan de toegang tot grondrechten - zoals behoorlijke huisvesting, onderwijs, sociale zekerheid – en structurele beleidsveranderingen. ...

Het Netwerk tegen Armoede (www.netwerktegenarmoede.be) is het netwerk van 57 verenigingen, waar mensen in armoede het woord nemen, in Vlaanderen en Brussel. Vanuit de kennis en ervaring van mensen in armoede wordt beleidsadvies gegeven aan de Vlaamse overheid en gaat het Netwerk de dialoog aan met andere stakeholders in de samenleving via advies, vorming en andere vormen van samenwerking. De strijd aanbinden met armoede en sociale uitsluiting op een structurele manier is altijd de centrale doelstelling.

Inleiding

Het ontwerp van het nieuw drinkwaterbesluit zet de nieuwe Europese drinkwaterrichtlijn om in Vlaamse regelgeving. De focus ligt op het risicobeheer van bron tot kraan, op een verbetering van de toegang tot veilig drinkwater voor iedereen, op de promotie van leidingwater en op een betere voorlichting van het grote publiek over de openbare waterbevoorrading.

In deze reactie gaan we dieper in op Artikel 22 van het Hoofdstuk 3, afdeling 1 'Toegang tot water bestemd voor menselijke consumptie'.

In algemeen zien we deze regelgeving als positief. Toegang tot veilig (drink)water is immers essentieel om een menswaardig leven te kunnen leiden. Merk op dat we het hier hebben over water in functie van zowel drank en voeding als van sanitaire behoeften.

De regelgeving gaat in op een aantal aanbevelingen die vanuit de verschillende organisaties reeds langer naar voren werden geschoven. We kunnen hierbij onder andere verwijzen naar de aanbevelingen op basis van het overleg rond waterarmoede binnen het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede, met deelname van SAAMO (toen: Samenlevingsopbouw) en het Netwerk tegen Armoede, in het kader van de tweejaarlijkse Verslagen 2008-2009, 2014-2015 en 2018-2019¹:

- Zicht krijgen op het aantal mensen die niet over kwalitatief en voldoende water beschikken.
- Streven naar een universele toegang tot water en sanitatie door drinkfontein en sanitair in de steden en de gemeenten (24u/24u, zowel in de stad als op het platteland) te voorzien.
- De horeca sensibiliseren om gratis kraantjeswater ter beschikking te stellen en naar het toilet te kunnen gaan.
- De campagnes rond de kwaliteit van leidingwater blijven herhalen, met specifieke inspanningen om mensen in armoede te bereiken (met toegankelijke en duidelijke informatie).

De nieuwe regelgeving voorziet inderdaad acties in functie van de evaluatie van de toegang tot (drink)water - met aandacht voor precare groepen – en van de verbetering van deze toegang, en in functie van de promotie van leidingwater als kwalitatief drinkwater.

¹ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2009). [Verslag armoedebestrijding 2008-2009. Deel 1. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie](#). Tweejaarlijks verslag 2008-2009, Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, p. 159-191 ; Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2015). [Publieke diensten en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie](#). Tweejaarlijks verslag 2014-2015, Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, p. 150-180 ; Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2019). [Duurzaamheid en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie](#). Tweejaarlijks verslag 2018-2019, Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, p. 34-41.

Structureel verankeren van het overleg met de stakeholders

In de regelgeving is er aandacht voor betrokkenheid van de stakeholders bij de evaluatie van de toegang tot (drink)water (uiterlijk 1 jaar na de inwerkingtreding van het besluit) en bij de opstelling van een actieprogramma (uiterlijk 12 maanden na ontvangst van de evaluaties). Deze betrokkenheid kan echter nog meer en structureler voorzien worden bij de verschillende voorziene acties, tijdens de ganse periode van de 5-jarige cyclus die men voorziet. We denken aan de momenten betreffende de jaarlijkse rapportage, de uitwerking van de concrete maatregelen, ex ante en ex post evaluatie van de maatregelen, en de actualisering van het actieprogramma.

We stellen hierbij voor om te voorzien in een structurele dialoog met de stakeholders, zowel op Vlaams als lokaal niveau.

Voor het Vlaamse niveau willen we graag verwijzen naar de positieve ervaringen met betrekking tot het stakeholdersoverleg dat jaarlijks – in coördinatie van de Vlaamse Milieumaatschappij – samen komt in functie van de bespreking van de sociale statistieken (statistieken inzake de toepassing van het algemeen waterverkoopreglement)². De stakeholdersbetrokkenheid rond de toegang tot veilig (drink)water kan bijvoorbeeld via deze bestaande stakeholdersgroep verankerd worden, in functie van een structurele en systematische dialoog rond het essentiële mensenrecht van toegang tot water en sanitatie.

Ook voor het lokale niveau is het belangrijk de stakeholdersbetrokkenheid te verankeren. Zowel de lokale besturen als de lokale stakeholders dienen door de openbare waterleveranciers structureel betrokken te worden bij de verschillende onderdelen van de evaluatie en de uitwerking en uitrol van de actieprogramma's. Het lijkt ons ook noodzakelijk om een – inhoudelijke – link te zoeken met de lokale adviescommissies, die een rol kunnen spelen in het voorzien van lokale statistieken en het aangeven van specifieke noden.

Zowel het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede, als SAAMO en het Netwerk tegen Armoede wensen te onderstrepen dat ze de voorbije jaren interessante samenwerkingen hebben kunnen ontwikkelen met de openbare waterleveranciers, en dat de voorliggende regelgeving deze samenwerking verder kan versterken.

² Artikel 2.5.3.1 van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid en het besluit van de Vlaamse Regering van 8 april 2012 leggen een rapporteringsverplichting op aan de exploitanten en de rioolbeheerders over het toepassen van een aantal bepalingen uit het algemeen waterverkoopreglement. Het ministerieel besluit van 20 april 2021 specificeert nader wat de exploitant en de rioolbeheerder jaarlijks moeten rapporteren aan de Vlaamse Milieumaatschappij.

Versterken van het recht op water en sanitatie

Op basis van deze regelgeving kunnen verdere stappen gezet worden in de versterking van het recht op water en sanitatie.

Maar daarnaast willen we zeker wijzen op de noodzaak van andere initiatieven in functie van dit essentieel mensenrecht, ook op nationaal en internationaal niveau³:

- Nationaal en internationaal erover waken dat de verdeling van water in eerste instantie een taak is voor de overheid: het risico op privatisering en/of liberalisering van water blijft bestaan, dus het is belangrijk hieromtrent bijzonder waakzaam te zijn. Men dient vanuit de verschillende overheden te blijven uitgaan vanuit het principe dat de toegang en de distributie van water een taak blijft voor de overheid, en dit tevens op internationaal vlak te verdedigen.
- Een voortrekkersrol spelen op internationaal vlak voor de erkenning als grondrecht: België – en de drie gewesten – zouden een veel actievere rol kunnen spelen binnen de verschillende internationale fora in functie van een ruimere erkenning van een recht op water en sanitatie als grondrecht. Dit recht dient in relevante internationale verdragen ingevoegd te worden, waarbij overheden op alle niveaus de verplichting dienen te hebben dit grondrecht te waarborgen.
- Grondwettelijk inschrijven van een recht op water en sanitatie⁴: een recht op water en sanitatie moet expliciet in de Belgische Grondwet opgenomen worden. Vaak wordt een recht op water en sanitatie gekoppeld aan het recht op een behoorlijke huisvesting (dat voorzien is in art. 23 van de Grondwet). Maar we moeten hier ook aandacht hebben voor diegenen die niet over een woning beschikken. Om ook de personen die niet beschikken over een woning te bereiken, wordt het recht best apart vermeld.

Tenslotte willen we vanuit een mensenrechtenperspectief ook expliciet verwijzen naar het kader van de VN-Agenda 2030, met SDG 6 ‘verzekeren toegang tot en duurzaam beheer van drinkwater en sanitatie voor iedereen’. Voorliggende regelgeving kan zeker een bijdrage leveren in de realisatie van een universele en gelijke toegang tot veilig en betaalbaar drinkwater voor iedereen, indien dit uitgewerkt wordt in een sterke samenwerking tussen de openbare drinkwaterleveranciers en de lokale en Vlaamse actoren en er tegelijk ook voorzien wordt in de nodige financiering van deze actieprogramma’s en maatregelen.

³ Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2009). [Verslag armoede- bestrijding 2008-2009. Deel 1. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie](#). Tweejaarlijks verslag 2008-2009, Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, p. 159-191.

⁴ Zie ook: Federaal Instituut voor de Bescherming en de Bevordering van de Mensenrechten (2022). [Voorstellen tot herziening van artikel 23 van de grondwet om het recht op internet en netneutraliteit te verankeren](#), Brussel, Federaal Instituut voor de Bescherming en de Bevordering van de Mensenrechten.

Het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede, SAAMO, en het Netwerk tegen Armoede blijven ter beschikking voor verdere informatie en uitwisseling.